

Otto Böhtlingk & Rudolph Roth: Sanskrit-Wörterbuch, Part 1, Petersburg 1855

सकृत्तोल्लोषाणि प्रमार्जनक्रियासु सूच. 1, 25, 3. 2, 142, 13. मृगुल्लोष (du.) MBh. 2, 19, 14. विशीर्णमलिनोल्लोषः 3, 842. सोल्लोष 16158. बलाकापाण्डुरोल्लोषं विद्युत्तित्तचामरम् । मतवारणासाह्रयं कर्तुकाममिवाम्बरम् ॥ Mṛāṅgh. 84, 5. Turban; Diadem AK. 3, 4, 222. H. 631. 667. an. 3, 731. MED. sh. 32. — 2) ein best. Kennzeichen (लतपात्र) H. an. MED. ein charakteristisches Merkmal auf dem Kopfe Buddha's, entweder das turbanartig gewundene Haar oder ein Auswuchs auf dem Kopfe, BURN. Lot. de la b. l. 338. fgg.

उल्लोषिन् (von उल्लोष) adj. mit einer Kopfbinde versehen VS. 16, 22. als Beiname Āṣva's MBh. 13, 1158. 14, 195. कञ्जुल्लोषिणः (das suff. zu beiden Worten) R. 6, 99, 23.

उल्लादक (उ० + उ०) n. warmes Wasser, dessen Genuss bei verschiedenen Gelegenheiten empfohlen wird, RĀG. im ĀKDr. gehört zu den sechs प्राणकराणि KĀṇ. 63. Es ist wohl das Wasser heisser Quellen gemeint. R. 2, 83, 13 steht das Wort mit स्नापक verbunden, GORR. (2, 90, 14) liest statt dessen आच्छादक; vielleicht ist die wahre Lesart उच्छादक d. i. उत्सादक (vgl. उत्सादन 3.)

उल्लापगम (उ० + उ०) m. = उल्लागम AK. 1, 1, 3, 19.

उष्म (von 1. उष्) m. 1) Hitze ĀKDr. — 2) die heisse Jahreszeit. — 3) Frühling Uṇādik. im ĀKDr. — 4) Zorn ĀKDr. — Vgl. उष्मन्.

उष्मक (von उष्मन्) m. die heisse Jahreszeit AK. 1, 1, 3, 18. H. 157.

उष्मता MBh. 1, 4162 fehlerhaft für उल्लता.

उष्मन् (von 1. उष्) m. TRIK. 3, 3, 4. 1) Hitze, Gluth, Dampf M. 1, 45. सोऽपमात्मज्ञमुष्माणां महाकृस्तीव पच्छति MBh. 3, 1388. उष्मा चाग्निरिति ज्ञेयो यो ऽत्र पचति पावकः 13969. 14179. 14, 2121. दोषाः प्राप्यामाशयमुष्माणा सूच. 2, 400, 12. Das anlautende उ mit einem vorang. अ zu शो verschmolzen, so dass nicht entschieden werden kann, ob उष्मन् oder उष्मन् anzunehmen sei, N. 17, 8. सूच. 1, 38, 2. 48, 5. 127, 17. 2, 19, 15. 429, 15. KUMĀRAS. 3, 23, 46. 7, 14. Vid. 3. übertr.: उष्मा हि वित्तज्ञो वृद्धिं तेजो नयति दक्षिणाम् PĀṇĀT. II, 67. निधानोष्मन् 118, 15. 122, 5. यस्योष्माणा महादुर्गमपि गच्छामि 123, 17, 18. ये नियुक्तास्तु कार्येषु कृत्युः कार्याणि कारियणाम् । धनोष्माणा पच्यमानास्तान्निःस्वान्कारयेन्पुः ॥ M. 9, 231. अर्थोष्माणा विरहितः पुरुषः BHART. Suppl. 3. — 2) die heisse Jahreszeit NILAK. zu AK. ĀKDr. — Vgl. उष्मन्.

उष्मप s. उष्मप.

उष्मवत् (von उष्मन्) adj. erhitzt, glühend, dampfend: ज्वरदाहोष्मवतो वृद्धिम् सूच. 1, 289, 18.

उष्मस्वेद (उष्मन् + स्वेद) m. Dampfbad सूच. 2, 181, 12.

उष्मागम m. = उल्लागम RĀJAM. zu AK. ĀKDr.

उष्माय् Vop. 21, 11 = उष्माय्.

उष्मायणा (von उष्मन्) m. die heisse Jahreszeit H. ५. 24.

उष्मापगम m. = उल्लापगम AK. 1, 1, 3, 19, Sch.

उय्यल n. Rahmen (eines Ruhebettes) AV. 14, 1, 60.

1. उल्ल 1) m. Stier MED. r. 10. उल्लवितं धृष्यति VS. 4, 33. वन्वन्क्रता नारोक्षः पितेव RV. 6, 12, 4. अञ्जिभिर्व्यानञ्जं केचिदुल्ल इव स्तुभिः wie manche Rinder mit Sternen d. i. Blüten 1, 87, 1. — 2) f. उल्लो a) Kuh NAIGH. 2, 11. Uṇ. 2, 13. AK. 2, 9, 66. TRIK. 3, 3, 331. H. 1263. an. 2, 397. MED. वाश्वेवोल्ला AV. 12, 3, 37. मा नो देवानां विशः प्रह्मातीरिवोल्ला । कु-

श न हसुरध्याः RV. 8, 64, 8. उल्लो इव स्वसेराणि 1, 3, 8. उल्लो इव शशयः 8, 85, 8. अयोर्णुते वत उल्लेव वरुणम् 1, 92, 4. 9, 58, 2. 10, 169, 1. 6, 5. (यावाणाः) उल्लोः कर्तेन भेषजम् 173, 2. उल्लि loc.: वृष्टीं शं योरोप उल्लि भेषजम् 5, 33, 14. — b) N. einer Pflanze (उपवित्रा) H. an. MED. — Vgl. उल्लर.

2. उल्ल (von वस्, उच्छृति) 1) adj. morgenlich: die Aṣvin RV. 2, 39, 3. उल्लो नरते प्रति वस्तोरश्चिनो 4, 43, 5. 6, 62, 1. 7, 74, 1. hell, klar (?): उल्लो पुष्टो मिषतो विश्वभोग्याम् u. s. w. गङ्गाम् MBh. 13, 1853. — 2) m. Strahl Uṇ. 2, 13. AK. 1, 1, 3, 34. TRIK. 3, 3, 331. H. 99. an. 2, 397. MED. r. 10. ततः प्रतस्ये कैवरो भास्वानिव रघुर्दिशम् । शरैरुल्लैरिवोदीच्यावुद्धरिष्यन्नसानिव ॥ RAGH. 4, 66. — 3) f. उल्लो Morgenlicht, Morgen; Helle, heller Himmel NAIGH. 1, 5. विश्वा इदुल्लो स्पकुर्देति सूर्यः RV. 10, 35, 8. वृक्ष्पातिस्त्वमि ज्योतिरिच्छुनुदुल्लो आकः 67, 4. यो ह स्य वा रयिरा वस्त उल्लो रथो युवानः 7, 69, 5. 4, 23, 2. 6, 3, 6. 8, 46, 26. तप उल्लो वरिवस्यतु देवाः 6, 32, 15. स्यं न उल्लो प्रयना (व्युच्छुत्) 10, 34, 5. अरुः स्वर्विविडः कृत्युल्लोः 1, 71, 2. येन मानासश्चितयत् उल्लो व्युष्टिषु शर्वसा शश्वतीनाम् 171, 5. उल्लो इव सूर्यो ज्योतिषा महेदो विश्वेषामिज्जानिता ब्रह्मणामसि 2, 23, 2. 8, 41, 5. उल्लो आननृषो लुवानाः 4, 1, 13. 6, 39, 2. 10, 138, 2. In mehreren von diesen Stellen ist auch die Bed. Kuh zulässig, nach dem im Veda gangbaren Bilde. Für gen. abl. sg. und acc. pl. findet man auch die Form उल्लैस्: उल्लो अये RV. 3, 38, 4. तप उल्लश्च दीदिहि 7, 13, 8. स तपः परि पस्वजे न्यर्लो माययो दधे 8, 41, 3. वस्त उल्लः 5, 49, 3.

उल्लायामन् (2. उल्ल + या०) adj. im Frühlicht ausgehend: der Wagen der Aṣvin RV. 7, 71, 4. bei Tageshelle gehend: अरं म उल्लायाम्णे ऽरमुन्सयाम्णे । वृधू यामेर्षास्त्रयो 4, 32, 24.

उल्लि f. vielleicht so v. a. 1. उल्लोः कृत्वन्ति सूरमुल्लयः स्वसेरो नाम यस्पातिम् RV. 9, 65, 1. 67, 9.

उल्लिके (von 1. उल्ल) m. Rindlein, Ochselein: ये लो देवल्लिके मन्थानाः पाया भद्रमुपजीवन्ति पन्नाः RV. 1, 190, 5.

1. उल्लिय (von 1. उल्ल) 1) adj. taurinus, mit Go, वृषभ u. s. w.: गवो-मुल्लियोणाम् RV. 5, 30, 4. 3, 9. 9, 108, 6. अर्वास्त्रियो वृषभः क्रन्दतु यौः 5, 38, 6. वृषो 9, 74, 3. AV. 1, 12, 1. — 2) m. Stier, f. Kuh AV. 9, 4, 1. VS. 33, 2, 3. वृक्ष्पातिरुल्लियो कृत्युमुदः कनिंक्रद्दावशती रुदजतु RV. 4, 30, 5. 6, 32, 2. 10, 67, 8. 68, 6. पयस उल्लियोयाः 1, 133, 4. 180, 3. 2, 40, 2. 10, 61, 11. 1, 93, 12. CĀṆKH. GRHJ. 5, 10, 10. 18. 21. Uebertr. auf die Milch: सं गच्छते कलश उल्लियोभिः RV. 9, 93, 2. 68, 1. auf Anderes was vom Rinde kommt AV. 5, 20, 1. 21, 3. Kalb: स मातरा न ददृशान उल्लियो नानददति RV. 9, 70, 6.

2. उल्लियो (von 2. उल्ल) f. Helle, Licht: उदुल्लियोः सृजते सूर्यः सचो उल्लन्नत्रमर्चयत् RV. 7, 81, 2. आ यातु मित्रं स्तुभिः कल्पमानः संवेशयन्पृथिवीमुल्लियोभिः AV. 3, 8, 1.

उल्लाय्, उल्लायति sich eine Kuh (उल्लो) wünschen; औल्लायत् P. 6, 1, 95, Vārtt., Sch.

उल्ल, औल्लति (वधे) Dhātup. 17, 88. — Vgl. उल्ल.

उल्लन् (von उल्ल) etwa Kehrwisch, Besen: भूम्या उल्लेव वि त्वं विभेद RV. 10, 68, 4. उल्लः शोपालमिव वातं भाजतु 5. — Vgl. उल्लनी.

उल्लान m. N. pr. einer Gegend BUCRIP. im ĀKDr.

उल्लै adj. vielleicht onomatop. vom Geschrei eines Vogels: (अश्विनोः) कृमांस उल्लेव उर्बुधेः RV. 4, 43, 4.

उल्लगान s. उल्लगान.